

5. International patent classification. URL: – <http://base.ukrpatent.org/mpk2009/index.html?level=c>

Дані про автора

Шабранська Наталія Ігорівна,

к.е.н., с.н.с. ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»

e-mail: tasha.stanker@gmail.com

Данные об авторе

Шабранская Наталия Игоревна,

к.э.н., с.н.с. ГНУ «Украинский институт научно-технической экспертизы и информации»

e-mail: tasha.stanker@gmail.com

Data about the author

Natalia Shabranskay,

PhD in Economics, Senior Researcher of State Institution «Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information»

e-mail: tasha.stanker@gmail.com

УДК [336:005.584.1]:336.717:336.225.68

ГУШТАН Т.В.
КОВАЧ М.Й.

Механізм запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в системі фінансової безпеки банківської системи

Предметом дослідження є механізм запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в системі фінансової безпеки банківської системи.

Мета статті – визначити основні положення удосконалення методологічних та нормативно-організаційних аспектів фінансового моніторингу.

Методи дослідження. В роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті окреслено дві категорії, на яких базується система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Визначено три основні системи організації фінансового контролю. Розглянуто напрями державної політики протидії відмиванню коштів в Україні.

Висновки. Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останніх років є зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання «брудних грошей». Це завдає величезних збитків кредитним установам, підриває довіру добропорядних вкладників, до того ж, обіг таких коштів шкодить економіці держави. З огляду на актуальність вказаної проблеми розглянуто основні аспекти удосконалення методологічних та нормативно-організаційних аспектів фінансового моніторингу. Основними питаннями, які потребують вирішення, є: формування методичних засад у сфері відмивання грошей стосовно виявлення та уникнення операційного ризику; удосконалення системи ідентифікації та вивчення клієнтів, що проводять фінансові операції; щодо яких є мотивована підозра.

Ключові слова: фінансова безпека, інформація, доходи, конкуренція, корупція, ризики, фінансовий моніторинг, банківська система, відмивання грошей.

ГУШТАН Т.В.
КОВАЧ М.Й.

Механизм предотвращения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, в системе финансовой безопасности банковской системы

Предметом исследования является механизм предотвращения и противодействия лега-

лизации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, в системе финансовой безопасности банковской системы.

Цель статьи – определить основные положения совершенствования методологических и нормативно–организационных аспектов финансового мониторинга.

Методы исследования. В работе использованы диалектический метод научного познания, метод анализа и синтеза, сравнительный метод, метод обобщения данных.

Результаты работы. В статье обозначены две категории, на которых базируется система предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем. Определены три основные системы организации финансового контроля. Рассмотрены направления государственной политики противодействия отмыванию средств в Украине.

Выводы. Одной из самых актуальных мировых финансовых проблем последних лет является рост количества случаев участия банков в процессе отмывания «грязных денег». Это наносит огромный ущерб кредитным учреждениям, подрывает доверие добропорядочных вкладчиков, к тому же, обращение таких средств вредит экономике государства. Учитывая актуальность указанной проблемы, рассмотрены основные аспекты совершенствования методологических и нормативно–организационных аспектов финансового мониторинга. Основными вопросами, которые требуют решения, являются: формирование методических основ в сфере отмывания денег по выявлению и избежанию операционного риска; совершенствование системы идентификации и изучения клиентов, которые проводят финансовые операции; относительно которых есть мотивированное подозрение.

Ключевые слова: финансовая безопасность, информация, доходы, конкуренция, коррупция, риски, финансовый мониторинг, банковская система, отмывание денег.

HUSHTAN T.V.
KOVACH M.Y.

Mechanism for preventing and counteracting legalization (laundering) of proceeds from crime in the financial security system of the banking system

The subject of the study is the mechanism of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime in the financial security system of the banking system.

The purpose of the paper is to determine the main provisions for improving the methodological and regulatory organizational aspects of financial monitoring.

Research methods. The dialectical method of scientific cognition, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of data generalization are used in the work.

Results of work. The paper outlines two categories on which the system of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime is based. Three main systems of organization of financial control are defined. The directions of the state policy of counteraction to money laundering in Ukraine are considered.

Conclusions. One of the most relevant global financial problems in recent years is the growing number of cases of banks participating in the process of money laundering. This causes huge losses to credit institutions, undermines the confidence of bona fide depositors, in addition, the circulation of such funds harms the economy. Given the urgency of this problem, the main aspects of improving the methodological and regulatory organizational aspects of financial monitoring are considered. The main issues that need to be addressed are: the formation of methodological principles in the field of money laundering in relation to the detection and avoidance of operational risk; improving the system of identification and study of clients conducting financial transactions; in respect of which there is a motivated suspicion.

Key words: financial security, information, income, competition, corruption, risks, financial monitoring, banking system, money laundering.

Постановка проблеми. Боротьба з відмиванням брудних грошей у банківській системі економіки – справа виняткової ваги. В Україні на сьогодні склалися об'єктивні умови для активного відмивання грошових коштів. Поширенню цього явища значною мірою сприяє закритість кредитно-фінансових установ, існування банківської таємниці, невизначеність законодавчої бази щодо реєстрації та джерел походження первинного капіталу. Банківська справа продовжує залишатися основною ланкою у сфері відмивання коштів підприємницьких структур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми формування фінансової стійкості банківської системи та системним елементам стратегічного управління нею приділяється значна увага як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед вітчизняних науковців, які досліджують цю проблему, слід виділити наукові праці наступних авторів з питань розвитку системи фінансової безпеки ринку банківських послуг та оцінки ефективності приступності іноземного капіталу – О.О. Баланутца, О.І. Барановського, Н.А. Гринька, М.І. Дибби, А.Б. Качинського, Ф.І. Шпига. Теоретичним і методологічним аспектам стратегічного управління в західних країнах присвячено достатньо наукових досліджень, що викладені у працях – Р.Л. Акоффа, А.П. Градова, Дж. М. Кейнса, Дж. Ф. Маршалла, М. Портера та інших. Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, наукові пошуки потребують подальшого дослідження.

Мета статті – визначити основні положення удосконалення методологічних та нормативно-організаційних аспектів фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останнім часом є зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання брудних грошей. Це завдає величезних збитків кредитним установам, підриває довіру порядних вкладників, крім того, обіг таких коштів шкодить економіці держави.

Система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, базується на двох категоріях: відмивання грошей та фінансування тероризму. Відмивання грошей – це обробка доходів, отриманих злочинним шляхом, з метою укріплення їх незаконного походження і використання у легальній економіці. Фінансування тероризму – використання коштів із законних

або незаконних джерел з метою фінансування майбутньої терористичної діяльності.

Потреба в державній системі контролю за легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, нині очевидна. Світовий досвід пропонує застосовувати три основні системи організації фінансового контролю.

Перша система контролю передбачає заборону великих за обсягом угод з готівкою без участі професійного посередника. Вона реалізована в межах Європейського Союзу.

Друга система контролю передбачає обов'язкове повідомлення уповноваженого органу про всі угоди, сума яких перевищує певний обсяг. Така система діє в США та Австралії. Система, безумовно, примітивна, але це гарантує отримання уповноваженим органом необхідної інформації. Крім того, простота критерію вибору операцій, що підлягають контролю, робить правила гри зрозумілими для всіх учасників і виключає момент підозри з боку суб'єкта фінансового моніторингу.

Третя система контролю передбачає інформування про сумнівні угоди. Проблема реалізації цієї системи полягає у визначенні сумнівності.

В Україні реалізується модель фінансового контролю змішаного типу. Національний банк проводить роботу з обмеження готівкового обігу без участі банківських установ. Ця модель здійснюється через створення та використання системи фінансового моніторингу, яка регулюється Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [8], Положенням про здійснення банками фінансового моніторингу [9] та іншими законодавчими актами.

Специфіка відмивання грошей в Україні полягає в тому, що це явище має переважно економічне підґрунтя. Більшість доходів, які відмиваються, були отримані внаслідок ухилення від сплати податків, завищення вартості імпортованих товарів, робіт і послуг або її заниження (експорт), операцій з нерухомістю, цінними паперами. Однією з головних причин відмивання грошей та відтоку капіталу з України є надзвичайно високий ступінь корупції.

Державна політика протидії відмиванню коштів в Україні проводиться за такими напрямками: запобігання виникненню передумов легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму шляхом удосконалення законодавства; запобігання ви-

користанню фінансової системи України з метою легалізації доходів, одержаних злочинними шляхом, та фінансування тероризму; удосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, розслідування фактів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму; створення ефективної системи взаємодії між державними органами, що здійснюють заходи щодо запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму; участь у міжнародному співробітництві з питань боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» проводиться обов'язковий та внутрішній фінансовий моніторинг.

Обов'язковий фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, з виявлення фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, ідентифікація учасників цих операцій та вивчення їх діяльності, ведення обліку операцій, обов'язкове звітування про них до Спеціально уповноваженого органу, а також подання додаткової інформації про фінансові операції та їх учасників, що стали об'єктом фінансового моніторингу з боку Спеціально уповноваженого органу.

Внутрішній фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, з виявлення фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, із застосуванням підходу, що ґрунтується на проведенні оцінки ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму; ведення обліку таких операцій та відомостей про їх учасників; подання інформації Спеціально уповноваженому органу про операції, що мають високий ступінь ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, а також додаткової інформації про фінансові операції та їх учасників, що стали об'єктом фінансового моніторингу з боку Спеціально уповноваженого органу.

Розвиток інтеграційних процесів, що спостерігається в економіці на сучасному етапі, зумовлює певною мірою проведення суб'єктами господарської діяльності фінансових операцій за схемами,

які дають підстави вважати їх такими, що можуть бути пов'язані з відтоком капіталів та легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. До найбільш поширених належать схеми, пов'язані з такими операціями: поверненням нерезидентам інвестицій (портфельних, майнових у грошовій формі); імпортом товарів без їх ввезення на митну територію України; переведення коштів за кордон шляхом здійснення фінансових операцій з цінними паперами; зняття фізичними особами через касу банку значних сум готівкової іноземної валюти, використання коштів, отриманих від нерезидента у вигляді передплати за експортним контрактом, застави майнових прав на валютні цінності на депозитному рахунку юридичної особи; зняття фізичною особою через касу банку значних сум готівкової іноземної валюти, використання коштів, отриманих від нерезидента у вигляді кредиту.

Висновки

Однією з найактуальніших світових фінансових проблем останніх років є зростання кількості випадків участі банків у процесі відмивання «брудних грошей». Це завдає величезних збитків кредитним установам, підриває довіру добропорядних вкладників, до того ж, обіг таких коштів шкодить економіці держави. З огляду на актуальність вказаної проблеми розглянуто основні аспекти удосконалення методологічних та нормативно-організаційних аспектів фінансового моніторингу. Основними питаннями, які потребують вирішення, є: формування методичних засад у сфері відмивання грошей стосовно виявлення та уникнення операційного ризику; удосконалення системи ідентифікації та вивчення клієнтів, що проводять фінансові операції; щодо яких є мотивована підозра.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / [изд. второе, перераб. и доп.]. К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. 653 с.
2. Важинський Ф. А., Колодійчук А. В. Маркетингові дослідження в системі управління конкурентоспроможністю підприємств // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (1). С. 125–130.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21 (11). С. 201–205.

4. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. №5/1(132). С. 58–62.

5. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (13). С. 172–178.

6. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 191–196.

7. Пісний В. М., Колодійчук А. В. Транснаціональні злиття і поглинання як важливий елемент сучасних конкурентних стратегій транснаціональних банків // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (12). С. 244–250.

8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: закон України від 28.11.2002, №249–IV. Законодавство України: сайт. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

9. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020, №65. Законодавство України: сайт. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>.

10. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (10). С. 222–227.

References

1. Blank, I. A. (2006). *Finansovyy menedzhment* [Financial management]: Training course. 2nd ed. Kyiv: Elga, Nick-Center. [in Russian].

2. Vazhynskyy, F. A., & Kolodiychuk, A. V. (2009). *Marketynhovi doslidzhennya v systemi upravlinnya konkurentospromozhnisty pidpryyemstv* [Marketing research in the system of competitiveness management of enterprises]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (1) (pp. 125–130). [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). *Faktory innovatsiynoho rozvytku promyslovosti* [Factors of innovation development of industry]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21 (11) (pp. 201–205). [in Ukrainian].

4. Kolodiychuk, A. V. (2012). *Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky* [Information as a

factor of innovation development of the economy]. In *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini* [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1(132) (pp. 58–62). [in Ukrainian].

5. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). *Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny* [Features of functioning of machine-building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (13) (pp. 172–178). [in Ukrainian].

6. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy, V. M., & Semchuk, Zh. V. (2009). *Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu* [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (9) (pp. 191–196). [in Ukrainian].

7. Pisnyy, V. M., & Kolodiychuk, A. V. (2009). *Transnatsional'ni zlyttya i pohlynannya yak vazhlyvy element suchasnykh konkurentnykh stratehiy transnatsional'nykh bankiv* [Transnational mergers and acquisitions as an important element of modern competitive strategies of transnational banks]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (12) (pp. 244–250). [in Ukrainian].

8. *Pro zapobihannya ta protydiyuh lehalizatsiyi (vidmyvannu) dokhodiv, oderzhanykh zlochyynnym shlyakhom* [On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime] (2002). Law of Ukraine, adopted on November 28, 2002, 249–IV. Legislation of Ukraine: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. [in Ukrainian].

9. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro zdiysnennya bankamy finansovoho monitorynhu* [On approval of the Regulation on financial monitoring by banks] (2020). Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine adopted on February 19, 2020, 65. Legislation of Ukraine: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>. [in Ukrainian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). *Upravlinnya konkurentospromozhnisty mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny* [Management of competitiveness of machine-building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (10) (pp. 222–227). [in Ukrainian].

Дані про авторів

Гуштан Тетяна Вікторівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри технології та організації ресторанного господарства Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Ковач Марія Йосипівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Данные об авторах

Гуштан Татьяна Викторовна,

к.э.н., доцент, доцент кафедры технологии и организации ресторанного хозяйства Ужгородского торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Ковач Мария Иосифовна,

к.э.н., доцент, доцент кафедры финансов Ужгородского торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Data about the authors

Tetyana Hushtan,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Technology and Organization of Restaurant Management of the Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the Kyiv National University of Trade and Economics

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Mariya Kovach,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance of the Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the Kyiv National University of Trade and Economics

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

УДК 331.522.4

ШЕДЯКОВ В.Є.

Процеси трансформації міжнародних економічних відносин як «вікно можливостей» для змін стратегічного значення

Предмет дослідження – процеси трансформації міжнародних економічних відносин.

Метою написання **статті** є розгляд діапазону можливостей і арсеналу їх політико-економічного використання.

Методологія проведення роботи заснована на дослідженнях соціально-економічних динамік. Процеси міжнародних, багаторівневих регіональних і національних змін є різновекторними і включають свідомо різношвидкісні тенденції. Перехід до нової політико-економічної парадигми кардинально змінює вікно можливостей, впливаючи на співвідношення об'єктивних і суб'єктивних факторів розвитку. Перехідний період при здійсненні трансформацій вимагає скрупульозності рішень з оптимізації і черговості етапів, особливо ретельного відбору дерева цілей і засобів, оскільки таїть потенціал не тільки коротко- і середньо-, а й довгострокових наслідків.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативні акти, вітчизняні та зарубіжні публікації, дослідження з питань змісту міжнародних економічних відносин, спрямованості і характеру мегатрендів світового розвитку, ролі перехідних періодів, співвідношення стратегії і тактики в прийнятті організаційно-управлінських рішень.

Результати роботи – проведено аналіз продуктивного використання можливостей перехідного періоду здійснення форсованих трансформацій.

Висновки. Перехід до умов пост-глобальності поєднує умови світових масштабів взаємовпливу з ростом ендогенних політико-економічних і соціокультурних цілісностей. Час форсованих перехідних трансформацій розширює коридор можливостей (зокрема, організаційно-управлінських рішень, що впливають на рівень довгострокової господарської орбіти). Відповідно, оволодіння постглобальним організаційно-управлінським діапазоном – важлива передумова успішного відстоювання національних інтересів.